Fiiller: Yapılarına Göre Fiiller (Basit, Türemiş, Birleşik)

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Fiil (eylem):** İş, oluş, hareket ya da durum bildiren sözcüklerdir. Fiiller metne hareket, canlılık ve olay akışı kazandırır. Yapı incelenirken **çekim ekleri** (kip, kişi) dikkate alınmaz.
- **Basit fiil:** Kök hâlindeki fiildir; yapım eki almamıştır: gel-, yaz-, oku-, bak-, sev-, düş-. ("geliyorlar" basit fiildir; "-iyor, -lar" çekim ekidir.)
- **Türemiş fiil:** İsim ya da fiil köküne yapım eki getirilerek oluşur. İsimden fiil: baş-la-, temiz-le-, az-al-, mor-ar-, su-sa-, yaş-lan-. Fiilden fiil: yap-tır-, sev-in-, gör-üş-, kır-ıl-, oku-t-.
- **Birleşik fiil (1) – yardımcı fiille:** İsim + etmek, olmak, eylemek, kılmak: yardım etmek, hasta olmak, namaz kılmak; ses olayı olursa bitişik yazılır: hissetmek, affetmek, kaybolmak, sabretmek.
- **Birleşik fiil (2) – kurallı:** yeterlilik (-abil-: okuyabilmek), tezlik (-ıver-: gidivermek), sürerlik (-adur-, -akal-, -agel-: bakakalmak, süregelmek), yaklaşma (-ayaz-: düşeyazmak). **(3) – anlamca kaynaşmış:** Deyim niteliğindeki fiiller: göz yummak, kulak vermek, vazgeçmek.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Boşlukları doldurunuz.

a) Yapım eki almamış, kök hâlindeki fiillere ..... fiil denir.

b) Köküne yapım eki getirilerek oluşturulan fiillere ..... fiil denir.

c) İsim ile "etmek, olmak" gibi yardımcı fiillerin birleşmesiyle oluşan fiillere ..... fiil denir.

2 Aşağıdaki fiilleri yapılarına göre (basit / türemiş / birleşik) sınıflandırınız.

okudu – temizledi – yardım etti – geliyor – başladı – gidiverdi

3 Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki fiil **basit** yapılıdır?

A) Kuşlar ağaçların üstünden uçtu.

B) Hava birden kararadı.

C) Öğretmen ödevleri denetletti.

D) Çocuklar şarkıyı hep birlikte söyleyiverdi.

E) Hasta kısa sürede iyileşti.

4 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.
( ) "Geliyorlar" fiili türemiştir.
( ) "Morardı" fiili isimden türemiştir.
( ) "Hissetti" birleşik fiildir.
( ) "Bakakaldı" kurallı birleşik fiildir.

5 "Susadı" fiilinin yapısıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
A) Basit bir fiildir.
B) Fiilden türemiş bir fiildir.
C) İsimden türemiş bir fiildir.
D) Yardımcı fiille kurulmuş birleşik fiildir.
E) Anlamca kaynaşmış birleşik fiildir.

6 Aşağıdakilerden hangisi **yeterlilik** bildiren kurallı birleşik fiildir?
A) okuyuverdi B) okuyabildi C) okuyakaldı D) okutturdu E) okumaya başladı

7 Aşağıdaki birleşik fiillerin hangi türe girdiğini yazınız.
a) teşekkür etti
b) düşeyazdı
c) göz yumdu
d) gidiverdi

8 Aşağıdaki fiillerden hangisi **fiilden türemiş** bir fiildir?
A) başladı B) yeşerdi C) temizledi D) azaldı E) yıkandı

9 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **anlamca kaynaşmış** (deyim niteliğinde) bir birleşik fiil vardır?
A) Arkadaşına yardım etti.
B) Arkadaşını görebildi.
C) Arkadaşının evine koşuverdi.
D) Arkadaşının öğütlerine kulak verdi.
E) Arkadaşıyla konuşmaya başladı.

10 Aşağıdaki birleşik fiillerden hangisinin yazımı **yanlıştır**?

A) his etti B) affetti C) kaybetti D) yardım etti E) sabretti

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Sabah olunca konağın bütün pencereleri açıldı. Hizmetçiler odaları temizledi, bahçıvan çiçekleri suladı. Küçük kız merdivenlerden koşuverdi ve kapının önünde bakakaldı: Uzun zamandır beklediği dedesi gelmişti. Dedesi ona sarılıp saçlarını okşadı."
Bu paragraftaki fiillerden **birer basit, türemiş ve birleşik** fiil bulunuz.

12 "Sabah olunca konağın bütün pencereleri açıldı. Hizmetçiler odaları temizledi, bahçıvan çiçekleri suladı. Küçük kız merdivenlerden koşuverdi ve kapının önünde bakakaldı: Uzun zamandır beklediği dedesi gelmişti. Dedesi ona sarılıp saçlarını okşadı."
Bu paragrafta aşağıdaki fiil türlerinden hangisine örnek **yoktur**?

A) Tezlik bildiren birleşik fiil
B) Sürerlik bildiren birleşik fiil
C) Yardımcı fiille kurulmuş birleşik fiil
D) İsimden türemiş fiil
E) Fiilden türemiş fiil

13 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapıca **birleşik** bir fiil kullanılmamıştır?

A) Yaşlı adam bir anda yere düşeyazdı.
B) Yaşlı adam torununu görünce çok mutlu oldu.
C) Yaşlı adam komşusunu ziyaret etti.
D) Yaşlı adam gelenlere göz ucuyla bakıverdi.
E) Yaşlı adam, bastonuyla yavaşça yürüdü.

14 Aşağıdaki fiillerin yapısı doğru belirtilmişse D, yanlış belirtilmişse Y yazınız.
( ) yaşlandı – türemiş
( ) koştu – birleşik
( ) kayboldu – birleşik
( ) görüştüler – basit

15 "Kapının önünde **bekleyedurdu**." cümlesindeki fiilin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

A) Eylemin çabucak yapılması (tezlik)
B) Eylemin bir süre devam etmesi (sürerlik)
C) Eylemi yapabilme gücü (yeterlilik)
D) Eylemin az kalsın gerçekleşmesi (yaklaşma)
E) Eylemin bir başkasına yaptırılması

16 Aşağıdaki fiillerden hangisi **ses olayı** nedeniyle bitişik yazılan birleşik fiildir?

A) yardım etti B) kabul etti C) teşekkür etti D) zannetti E) ziyaret etti

17 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "olmak" yardımcı fiiliyle kurulmuş bir birleşik fiil vardır?

A) Çocuk sabah erkenden okula gitti.
B) Çocuk kitabını bir günde okuyabildi.
C) Çocuk annesine yardım etti.
D) Yağmurda ıslanan çocuk hasta oldu.
E) Çocuk karnesini görünce çok sevindi.

18 Aşağıdaki basit fiilleri, yapım eki getirerek **türemiş** fiile dönüştürünüz ve oluşan fiili bir cümlede kullanınız.

a) yaz-
b) sev-

19 "Ağaçlar **yeşerdi**, kuşlar yuvalarına **döndü**, köylüler birbirine **yardım etti**."
Bu cümlede kalın yazılan fiillerin yapısı sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Türemiş – basit – birleşik
B) Basit – türemiş – birleşik
C) Türemiş – türemiş – basit
D) Birleşik – basit – türemiş
E) Basit – basit – türemiş

20 Fiillerin bir metne kattığı özellikleri göstermek için aşağıdaki cümledeki fiilleri çıkarıp cümleyi yeniden okuyunuz. Fiiller çıkarıldığında anlatımda ne değiştiğini açıklayınız.
"Rüzgâr esti, kapılar çarptı, pencereler titredi."

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **yapıca farklı** bir fiil kullanılmıştır?

A) Kardeşim odasını temizledi.
B) Misafirler gelince hep birlikte yemeğe oturduk.
C) Kış gelince yapraklar sarardı.
D) Kalabalık yavaş yavaş azaldı.
E) Öğrenciler yeni öğretmenleriyle tanıştı.

22 I. Gülüşü odayı aydınlattı.
II. Uzun süre düşündü ama karar veremedi.
III. Çocuk düşünce ağlayıverdi.
IV. Adam kapıyı sessizce kapattı.
Yukarıdaki cümlelerden hangilerinde **birleşik** fiil vardır?

A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) III ve IV E) II ve IV

23 "Genç yazar, ilk kitabının yayımlandığını duyunca sevincinden yerinde duramadı. Hemen annesini aradı, haberi ona müjdeledi."
Bu parçadaki fiillerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) "Duyunca" fiilimsisi basit bir fiil kökünden oluşmuştur.
B) "Duramadı" fiilinde olumsuzluk eki vardır.
C) "Müjdeledi" isimden türemiş bir fiildir.
D) "Sevincinden" sözcüğü fiilden türemiş bir isme ek getirilerek oluşmuştur.
E) "Aradı" fiili türemiştir.

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "etmek" sözcüğü **yardımcı fiil** olarak kullanılmamıştır?

A) Bu elbise kaç lira eder?
B) Yaşlı kadına yardım etti.
C) Beni çok memnun ettin.
D) Toplantıya katılanlara teşekkür etti.
E) Suçunu itiraf etti.

25 Aşağıdaki cümleyi, fiilini sırasıyla **tezlik**, **yeterlilik** ve **sürerlik** bildiren kurallı birleşik fiillere dönüştürerek üç kez yeniden yazınız.
"Mektubu okudu."

26 "Dağların ardından güneş **yükseldi**, ovaya ışık **yayıldı**. Çoban sürüsünü **topladı**, dereye doğru **sürdü**."
Bu parçada kalın yazılan fiillerden hangisi **basit** yapılıdır?

A) yükseldi B) yayıldı C) topladı D) sürdü E) Hiçbiri

27 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kurallı birleşik fiil, **olumsuz** biçimde kullanılmıştır?

A) Onu görmedim.
B) Onu hemen görüverdim.
C) Bu kadar kalabalıkta onu göremedim.
D) Onu görebildim.
E) Onu görmeyi çok istedim.

28 "Bir anda yüzü **kızardı**, arkadaşının hatasına **göz yumdu**, ona hiçbir şey **söyleyemedi**."
Bu cümlede kalın yazılan fiillerin yapısı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Üçü de basit fiildir.
B) İlki basit, ikincisi türemiş, üçüncüsü basittir.
C) İlki birleşik, ikincisi basit, üçüncüsü türemiştir.
D) Üçü de türemiş fiildir.
E) İlki türemiş, ikincisi anlamca kaynaşmış, üçüncüsü kurallı birleşik fiildir.

29 Bir öğrenci "Destan kahramanı canavarı öldürdü, halkını korudu, yoksullara yardım etti." cümlesindeki fiilleri şöyle sınıflandırmıştır:
– öldürdü: türemiş
– korudu: türemiş
– yardım etti: birleşik
Öğrencinin sınıflandırmasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Sınıflandırmanın tamamı doğrudur.
B) Yalnızca "korudu" yanlış sınıflandırılmıştır.
C) Yalnızca "öldürdü" yanlış sınıflandırılmıştır.
D) Yalnızca "yardım etti" yanlış sınıflandırılmıştır.
E) Üç fiil de basit olduğu için sınıflandırmanın tamamı yanlıştır.

30 Bir destan kahramanını anlatan **iki cümle** yazınız. Cümlelerinizde en az bir **türemiş** ve bir **kurallı birleşik** fiil kullanıp bunları gösteriniz.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**